अध्याय १२ वॉ

पृ. ९४

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

आध्याबारावा॥१२॥

॥श्री॥

॥रामक[illegible]ट्या॥१२॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

॥श्रीजगदेववर्यायनमः॥ संतमंडळी बैसलि थोर ॥ ब्रहस्पति ऐसे चतुर ॥ आतां
साहित्य सुमनांचे हार ॥ गुंफोनि गळां घालुं त्यांचे ॥ १ ॥ ज्ञान धर्मशील हरलें प्रका
शवंत ॥ त्यांचे ग्राहिक पंडित चतुर ॥ जे रघुनाथ भक्त निरंतर ॥ प्रेमभरें
उल्लसिती ॥ २ ॥ मतिमंद श्रोता बैसतां श्रवणीं तरी ग्रंथ रस जाय चित्त ळोनि ॥ जे
सें भस्मासाठीं नेउनि ॥ व्यर्थ आ[illegible] न [illegible]ली जे ॥ ३ ॥ रत्नपरीक्षा करिती चतु
र ॥ तेथें गर्भांध वीटे साचार ॥ [illegible]ति सज्ञान नर ॥ परी बधीर तेवीं वी
टती ॥ ४ ॥ कुमळ सुवास सेविती भ्रमर ॥ परी तें सुख न जाणे दर्दुर ॥ हंस घेती
मुक्त आहार ॥ परी तें बकासी प्राप्ती येणें नाहीं ॥ ५ ॥ दुग्ध दुहोनि नेती इत्तर ॥ गों
चीड तेथें आहे सात्र ॥ परी त्यास प्राप्त रुधीर ॥ ने वोसीर मतिमंद तो ॥ ६ ॥ की
वसंत काळीं कोकिळ ॥ पंचम स्वर जाळ वि रसाळ ॥ काग वसंतीं सकळ

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

२५

परीमासीरसहीनकळे ७ ॥ बळें क्रागगार्जतां कुरीतां गगनीं ॥ मयोरनाचे
तिपुढें पसरूनि ॥ परीतेकळाग्रार्थ भानि ॥ नवीजेजैसीसर्वथा ८ ॥ चको
रचंद्रामृतसेविती ॥ परीतेकळाकुकुटनेवाति ॥ तैसेवो नि श्रोतामंदमति ॥
सहसाहिनभेरावया ९ ॥ श्रोतामेर [illegible] पांचकुर ॥ गंधरससमाजे आधार ॥
जैसेंविरसंघटतांथोर ॥ [illegible] मेरवं जैसा १० ॥ आसोयेक्राद ज्ञो
ध्यायाचे अंतीं ॥ चीत्रकुटीं [illegible] पाति ॥ सुदर्शनगंधर्व नी क्रीति ॥ क्राग
रूपें उद्धरीला ११ ॥ उपरी सी [illegible] पां आतां ॥ श्रोतापरीसावि मागील
कथा ॥ दळभारेंसीभरथतत्वता ॥ चीत्रकुटासमीप आला १२ ॥ तवं तोलुध
रआवतार ॥ चीत्रकुटावाळेंसौमित्र ॥ पळें वें चीततोंदळभार ॥ गजरें ये
तां देखीला १३ ॥ बोळखी [illegible] लासंकेत ॥ आलेकळलेत्रातु भ्रम

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(३)

र थ॥ म्हणे कैं कैं इसें पाठविलीयथार्थ॥ वनीं रघुनाथवधावया॥१४॥ हेयु
ध्यासी आलेयेथ॥ हें जरी रघुपतीस करूं श्रुत॥ तरी हे ही गोष्ट अनुचीत
॥ युध्य अद्भुत करूनि तीं॥१५॥ [illegible] कळावनि॥ हे दळ भरू आलेसी हृ
करूनि॥ तरी जैसा वोनवा [illegible] ते से जाळीन सैन्य हें॥१६॥ रविच्या
कीर्णा वरी देखा॥ कैसा चढे [illegible] का॥ कर्मातें सत्वगुमशाक॥ कैं
सी गीळवेल नेवा वे॥१७॥ च [illegible] या नीच्या सीरीं॥ पतंग जैसा न्टस
करी॥ उर्वीनाथीच्या तंतु वाभी तरी॥ वारणा कैसा बांधवे॥१८॥ उर्णपाच्यांकरू
न॥ कैसा बांधवेल पंच्यानन॥ द्विजें द्रासी आळी काधरून॥ कैसी नेइल पैं
आकाशासी॥१९॥ दीपाच्यें तेज देखोन॥ कैसा आहळेल चंडकीर्ण॥ तैसा मी विर
लक्ष्मण॥ कैसजींकोन येशा पावति॥२०॥ मार देखुनि सामिप॥ क्षपान लागतां

3A

चढविलें च्याप ॥ बाणासोडित आसुप ॥ संख्येरहीततेकाळीं ॥ ३१ ॥ वाटेस
म उभाडित व्याघ्र ॥ थोकूति जैसेअजपे भार ॥ तै सासो डापदें समग्र ॥ नया
तुरजाहाले ॥ ३२ ॥ त्याबाणाचेंकूणावयानिवारणा ॥ वीररसरमाव लग्नातुध्र ॥
दोघां चें सम्मा नसंधान ॥ बाणेंबाणतोडित ॥ ३३ ॥ येकचंद्रयेक मित्र ॥ रमांवरआ
वीरुमांवर ॥ कीयेकमेरु येकमंदार ॥ युध्यालागीभीसळले ॥ ३४ ॥ येकसमुद्र ये
कनिराळ ॥ येकस्तवाग्नी येकवडवानळ ॥ कींगदाचक्र अतिनिर्मळ ॥ विष्णुंप्रा
सुधेंभीडति ॥ ३५ ॥ येकवासुगीपती ॥ येकवशीष्ट येकविश्वामित्र ॥ तैसेश
त्रुघ्न आणीसौमित्र ॥ बाणासोडितपरस्परें ॥ ३६ ॥ येकयेकाचीसोडितिबा
ण ॥ तेवरचेवरउडवितिसंपुर्ण ॥ तेणेंबाणांमंडपजालासघन ॥ चंड
कीर्ण नदिसे ॥ ३७ ॥ रामनामाविराजित ॥ बाणासुटतिसतेजमंडित ॥ रघु

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(५)

नाथनामेंगर्जत्ति ॥ सुसाटवीयेतात्ति ॥ ४६ ॥ वाटेवोउवलएत्रळयेकाळ ॥ सक्
ळवनचरांसुरलापळ ॥ ऋषेश्वरपळतिसकळ ॥ कुउवेघतिपर्वताचे ॥
४७ ॥ सांडोनिगुंफातपाचरण ॥ पळतिआपुलेंजीवघेउन ॥ येकधांवत्ती
धापादाटुन ॥ मुर्छायेउनपडतात्ति ॥ ४८ ॥ येकह्मणत्तिराक्षसदळ ॥ आलें
रामावरीतुंबळ ॥ येलोंमरखरदूषणादिराक्षससकळ ॥ वीसकोटिनिवटीले ॥
त्री ॥ तेंवैरस्मरोनिअंत्तरीं ॥ ससैन्यआलेराघवावरी ॥ आतांसौमीत्राचीवैं
वीरुरी ॥ आनर्थविधारीवाउवळा ॥ ४९ ॥ आसाऋषेश्वरसमस्त ॥ आलेजे
थेंरघुनाथ ॥ गोष्टीसांगतांबोबडिवळत ॥ संकेतदावितियेकयेकें ॥ ५० ॥ येक
रुदनकरुनीप्रोतिलितिहाका ॥ वर्तीपळतित्रऋषिनायका ॥ आतांयुद्धवीचारीं
उपाविंकां रघुनाथकाउठवेगीं ॥ ५१ ॥ नभरेजोंआर्धनीमीष्य ॥ तोंश्रीरामेंच २

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

५८

दाविलें धनुष्य ॥ जैसा आवर्ता वंडांश ॥ मंडे बाहिर तैसा आला ॥ ४५ ॥ ऋषि
सम्हणे आयोध्यानाथ ॥ तुम्ही मानिं नव्हा वें उश्रीत ॥ काळ हि वीष्णु करूं आ
ली पांचथार्थ ॥ खंडत्वि खंडवुरीन वाणी ॥ ४६ ॥ पडत्या आकाशासी देइ न
धीर ॥ रसातळा उर्वि जातां कोण धीर ॥ तुम्ही समस्त वे साधरून धीर ॥
ब्रह्मचर्य करीत पैं ॥ ४७ ॥ अथवा कुशावि पारायन ॥ त्यासमती मांसवू सांख्य
ज्ञान ॥ पातांजळी अथवा व्याकरण ॥ ... यन वाकुराजी ॥ ४८ ॥ आसो पाठी
सी घालुनि ब्राह्मणा ॥ पुढें ... पुनंदन ॥ तों अवजन्मीन्ह वोळखिलें
पुर्ण ॥ शत्रु प्रबा धारा वीतसे ॥ ४९ ॥ अप्पुले भेटी कारयों उत्कंठीत ॥ सद्गदी
त जाल्हा भरथ ॥ लक्षुमणांपासीं सीतानाथ ॥ स्थान लगासां पातला ॥ ५० ॥
म्हात्मा कैसी मित्रासी ॥ बारे भर भेटला भेटी सी ॥ तुंब्री मर्थ्यासी युध्यकरी

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

5

सी ॥ पाहे मान सिंचीत्वा रूनि ॥ ७४ ॥ ऐसें बोलतां राजीवनेत्र ॥ परी विरश्रीये
नें वेष्टीला सौमित्र ॥ परी सावितां नराहे श्रार ॥ मग रघुविर क्राय करी ॥ ७५ ॥ हा
ति चंधनुष्य ही रानि ॥ श्रीरामें घेतलें ते सवेंची ॥ सौमित्र लागला दृढ चरणीं ॥
हांस्य वदन करोनियां ॥ ७६ ॥ श्रीरामचारी तां पुर्वी पाळ ॥ आवदें चित्त केवाण
जाळे ॥ जैसें निज ज्ञान ठसावता सकळी ॥ माया पडळ ते विवरे ॥ ७७ ॥ भरथा
सहित आयोध्येचे जन ॥ सर्वी विलोकीला रघुनंदन ॥ जैसी नित्रांग संपत्तां
चें उदकि णी ॥ उदयाच्या किं दिगांत ॥ ७८ ॥ तो भरथासि न धरवे धीर ॥ प्रेमें धांवं
घेत लिसलग ॥ वाटे ही साष्टांग नमस्कार ॥ वारंवार घालीत ॥ ७९ ॥ कौसिकुं
त दिवस मातां गेली ॥ तों बाळ केंसमी पदेखीली ॥ कौसा ये वत्सि हुनि परत
ली ॥ चेकं प्रातो पी ली धांवोनियां ॥ ८० ॥ कौशी राघीदे खोणी त्वरीत ॥ धांवें दे

६

Joint property of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

5A

तव्हसुधाक्रांत ॥ कीं पांथी म्लानि विउत्कण्ठ्यादेखत ॥ जैसें विंधांवत तउष्णकाळीं ॥ ७८ ॥
॥ कीं सफळ देखोनि दिव्य द्रुम ॥ क्षुधार्त पावे जैसा विहंगम ॥ न रथें धांवोनि तैसा
राम ॥ खर वासरो जैसी स्वस्त्रीलिंग ॥ ७९ ॥ जैसें संलोभी पावे जीवनाधन ॥ तैसे म
रथें धरीले दृढ चरण ॥ नयनोदकें करून ॥ केलें स्नान रामपायां ॥ ८० ॥ म
गउचलोनि यांदोहिंकरें ॥ बंधु सीद्धर हृदयीं धरीलें आदरें ॥ जैसे सत्न पंतउ
त्र सहस्त्रनेत्रें ॥ प्रीति करूनी आलिंगिला ॥ ८१ ॥ कीं क्षीरसागरीं लहरी यास उ
ठती ॥ जैसा याचक्रांत येकमिसकल ॥ ते दोन शास्त्री व्याश्रुति ॥ ऐक्य आयेति
परस्परें ॥ ८२ ॥ ऐसा स्वाल्लिंगिला भरथ ॥ तों शत्रुघ्न लोटांगणें घालित ॥ परम
प्रीति रघुनाथ ॥ आलिंगीत तयातें ॥ ८३ ॥ सकळ आयोध्येचे ब्राह्मण ॥ रामासी
भेटति प्रीति करून ॥ सर्व दळभार प्रजाजन ॥ करीती नमन रामासी ॥ ८४ ॥ तसु

(6)

मग नरश्रत्रुघ्न ॥ परस्परें देति क्षेम आलिंगना ॥ मग सुमंत प्रधान येऊन
॥ रामचरण वंदीले ॥ ५५ ॥ मग सुमंत म्हणे राम राया ॥ पैं लव वशिष्ट आणि कौशा
ल्यामाया ॥ तव यादत्तारय्याकुल [illegible] ॥ धीर न धरवे ते काळी ॥ ५६ ॥ सामो
रा न्याली तार घुनंदन ॥ नौवते [illegible] आधो ध्याजन ॥ जैसा क्रांवेरो ना
रायण ॥ आनेककृष्ण तिवेष्टीला ॥ [illegible] निसांव शिष्टलवळी ॥ रामें गुरुचर
ण वंदिले माळी ॥ जैसा मदन [illegible] चरण कमळी ॥ स्कंद ठेवि मस्तक ॥ ५७ ॥
तों कौशल्या सुमित्रा माता ॥ सांवीव [illegible] नेजवळी देखतां ॥ धांवोनि येतां समसु
मित्रा सुता ॥ उतरति खालु सादोघी जनिं ॥ ५८ ॥ कौशल्येचे चरणीं मस्तक ॥
ठेवोनि बोले रघुनायक ॥ म्हणे सुखी किं मम जनक ॥ श्रीदत्तारय दयाब्धी ॥
५९ ॥ तों जाला येकची कोल्हाळ ॥ रुदन करीति जन सकळ ॥ सुमित्रा कौशल्ये ६०

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

६८

सीउ:खवळलो ॥ नार्हिपार तयातें ॥ ६२ ॥ वसिष्ट म्हणे रे रघुनाथा ॥ तुझा
वियोग न साहवे सर्वथा ॥ राम राम स्मरण करीतां ॥ मोक्षपंथा प्रति गेला ॥ ६३ ॥
ऐसें वचन ऐकतां कानीं ॥ करुणा सागर मोक्षदानीं ॥ बीभत्सां बुधासान यांनि
॥ ते सकळही वाळीज्या ॥ ६४ ॥ सुंदर संपुर्ण शाने वाळाप घेत ॥ पीतियालागी रघु
वीर करी आचार ॥ सर्व पुर्वे सत्या वा सागर ॥ श्री दशरथ वीर जो ॥ ६५ ॥ त्या
च्या युध्यास्थी ठेव ॥ पाहती मान वि उ दिदेव ॥ वृषपर्वा रुक्रादि सर्व दे
स मुधी जी किले ॥ ६६ ॥ श्रोते म्हण तिनवजरेयें ॥ पुराण पुरुष रघुनाथ ॥
तो श्रोकर्णी विपडला हे मात ॥ आसं मनादिसन तसे ॥ ६७ ॥ जो जगद्वंद्य रघु
विर राम ॥ तो विश्व विजय फळांकित दम ॥ तो ज्ञाकाकुळीन परब्रम्ह ॥ पी
तीयालागी कां जाला ॥ ६८ ॥ बीप्र कुटके विंआला सागरा ॥ उसनतांत्या पीली

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai. "

(४)

रोहिणीवरा ॥ नागभुषित स्तुउ निवरा ॥ सर्व बाधाच्छेदिं जाली ॥ ८९ ॥ यंबी
तामधीं दरी द्वैच्या पीलप ॥ कल्पवृक्षच्छेदिं निर्फळ जाला ॥ प्रळय राती
च्छेदलंप ॥ अंधत्वच्छेदिं पातलें ॥ ९० ॥ च्छेदक्रोदे प्रस्पोत्तर ॥ श्रोते ऐक्कुजीसा
दर ॥ पुर्ण ब्रह्मानंद रघुवीर ॥ मानव लीला विग्रह अवतरला ॥ ९१ ॥ जगद्गुरू जो
देवाधीदेवो ॥ दाविमाय वैकुंठचौ ॥ आवतार कारणांची ठेवो ॥ लोकीक
भावो दाविला ॥ ९२ ॥ नट जो धरी वेश ॥ तरी पाद पांडी करी विशेष ॥ पालटी
जगदात्मा आदिपुरुष ॥ दाविभ देखा संकेत चा ॥ ९३ ॥ ऐसी उघडति इतिहा
रत्नमांदुस ॥ गुणग्राहीच्छ श्रोते पावले संतोष ॥ निसंदेह निःशेष ॥ जेंची
तमनाक्षासु येंदिंई ॥ ९४ ॥ कीं वैराग्यें निरस काम ॥ कीं ज्ञानी चित्त केंजे वी
श्रम ॥ जैसा निधान त्राणिपरम ॥ दारूया सर्व निधालो ॥ ९५ ॥ करी तां संश्र

६

१४

त्याचें नीर्जीन ॥ मागें राहीलें अनुसंधान ॥ तरी ये गोष्टीस दुषण ॥ सर्व
थाही न ठेवावें ॥ ७५ ॥ आसामाजी लागला हारव ॥ तो कृष्णयाला गेवेक
॥ कीं अनाथ्यामाजी रसाळ ॥ वेदाध्ययन राहिलें ॥ ७६ ॥ बोरवाटेकुकवाव
यापुर्वी ॥ आधी वुलागला येकुदिन ॥ तरी ती गोष्टीनं दुषण ॥ कुदास ज्ञालन
ठेवित्ती ॥ ७७ ॥ रात्रीमाजी सकळ ... यरी तुर्य उगवतां सर्वेची चालती
॥ कळायसी थांब्यीकु बैसती ॥ सर्वेची ... नि ... ॥ ७८ ॥ समुद्राचें नर तेंवो
हटे ॥ सर्वेची नागुतें विश्राय ... कीं ... पळे तुरंग चयेटे ॥ विसांवा घेउनि
मागुति ॥ ७९ ॥ ते विं परी सा पुढीलकु ग्रंथे ॥ आठवो निवीता दृश्रारथ ॥ श्रोत्या
कुळीत तनकृत्यामात ॥ क्षणयेकु जाहाला ॥ ८० ॥ भगवान्वशिष्ट ह्मणे श्रीरामा ॥
प्रयागा प्रतिजाउनि गुणग्रामा ॥ उत्तर रात्रियाकुरुनि निजधामा ॥ दशार

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(४)

श्रामि बोळ विजे ।।४१।। कीतेक प्राल्हत तकवि बोलता ।। जे पततिं पउलादश्चार
थ ।। परी हे गोष्टी आसंमत ।। बोलतां अनर्थ वाचे सी ।।४२।। ज्याचें नाम घेतां श्र
वणि ।। जीव उद्धरले ऌसि क्रोति ।। तो [illegible] लपीता पततिं याचि ।। काक श्रंइद्य
उनां ।।४३।। आसो प्रयागा प्रति ये [illegible]न ।। [illegible] रक्षीया सर्व सारुन ।। पीत्याप्रत्ती
निज परिस्छाघुन ।। आले परते[illegible] चीत्रकुटा ।।४४।। सकळ ऋषि आणी आ
योध्याजन ।। बैसले श्रीरामासि वेष्टून ।। [illegible] थं घाल्ताति लोटांगण ।। कर
जोडुनि उभा ठाकला ।।४५।। सर्वा[illegible] तयाजी पुराण पुरुषोत्तमा ।। माया
चक्रचाळका परब्रह्मा ।। विरंची जनका सुख विश्रामा ।। मंगळधामा रघुरा
या ।।४६।। हे रामकरुणा समुद्रा ।। हे रविकुळटीळका राघवेंद्रा ।। सर्वानंद सद्द
नां रामचंद्रा ।। प्रतापरुद्रा जगद्गुरु ।।४७।। हे रामराव पादर्पहारका ।। हे राम ७

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

8A

नव हृदये मोचनां ॥ हे राम आहिल्या उद्धारवां ॥ मखरक्षणां त्रीतांधवा ॥
॥ ८८ ॥ हे राम कौशल्यागर्भरत्नां ॥ हे राम मायाअवतार श्रम मोचकानानां ॥
हे राम जगदुःखवां ॥ माया पुर्ण जगद्गुरु ॥ ८९ ॥ दानव कानन वैश्वानरा ॥ म
मद्दन्या वींदिभ्रमरा ॥ आज्ञानतिमीर छेदक दिवाकरा ॥ समरधीरा राघवे
द्रा ॥ ९० ॥ हे राम भक्तचातक जळधरा प्रेमळ चकोर वेधक चंद्रा ॥ कीं आव
र्षे वापडतां जळधरा ॥ चातका [illegible] धांवे कां ॥ ९१ ॥ कीं चीत्ता क्रांता सीची
तामणी ॥ सांपडे उत्तुर्वे भाग्य करणी [illegible] दरीद्रियाचे आंगणी ॥ कल्पवृक्ष
उगवला ॥ ९२ ॥ उपवासि मरतां चकोर ॥ त्याच्या धांवण्या धांवे चंद्र ॥ संसा
रगाज छेदक खगेंद्र ॥ पान्नंग मोहनां आनंगा ॥ ९३ ॥ कीं पति व्रतेसी प्राण
नाथ भेटला ॥ कीं सुधीत्ता पुढें क्षीराब्धी आला ॥ कीं साधकासी निधान उ

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

आ० १२

(9)

ला ॥ आनंद जाला तैसा आम्हां ॥ ८४ ॥ हंसें देखिला मानसरोवरा ॥ कीं प्रेम
ळें भेटला उमांवरा ॥ कीं संवृक्षीं द्रुम आपार ॥ दुर्बळ ब्राह्मणांसि दिधलें ॥
८५ ॥ तैसा आनंद जाला मानसीं ॥ आतां सत्वर खळा आपा ध्येसी ॥ सांभाळा
वें बंधु आम्हांसि ॥ श्री दत्तात्र [illegible] यासी ॥ ८६ ॥ आपुलें राज्य सांभाळावें ॥
गोत्रा ह्मणांसि प्रतिपाळावें ॥ [illegible] मनोरथ पुरवावे ॥ आतां परतावें
सत्वर ॥ ८७ ॥ जननिं आमुची [illegible] चतुर ॥ मस्तल देत होति राज्यभार ॥ जै
सें ळे दोनि यांसीर ॥ मुद्रा गीयांसि [illegible] बांधीली ॥ ८८ ॥ पुज्यमर्ति सांडुन ॥ जैस
गुरवाचे धरी चरणा ॥ राज्य कुमरवर सांडुन ॥ नवरी दिधली अजार स्वकां ॥
८९ ॥ पाळोनि देवांचें शरीर ॥ घातला जोंवता आधार ॥ नागवोनि पात्रा स
मग्र ॥ अन्नाळ रघातलें ॥ ९० ॥ पूपा सस्ता क्रो निरसाळ ॥ प्रीतीनें घेतलें कनवक

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

१८

कें॥ मुक्त सांडोनि तें जाळ॥ गुंज जैसि घेतली॥ १॥ गार घेउनि टाकिला हिरा॥
अंधःकार घेउनी सूर्य जीतें दिनकरा॥ पाल्हवी रकाउनि सत्वरा॥ कांचखडें
रक्षीलया॥ ३॥ परीस त्यागुन घेतला खडा॥ पंडित देवोनि घेतला वेडा॥ ची
तामणी गोफणोनि रोकडा॥ पलांडु घेतला बळें ची॥ ४॥ अमरतरा क्षोनी
घेतलें कांजी॥ कल्पवृक्ष तोडुनि लाविली भाजी॥ कामधेनु दवडुनि समदु
जंजी॥ अजाकुटी आदरें॥ ५॥ निज सुख सांडोनि घेतलें दुःख॥ कस्तुरी टाको
नि घेतली माख॥ सोनें टाकुनि सुख ... जैसें घेतलें॥ ६॥ सांडुनि यांगा येकें
॥ आदरें रक्षीलीं आदिपर्कें॥ ज्ञान सांडोनि घेतलें॥ अज्ञानत्व वंकें ची॥ ७॥ तै
सें चै केंडुनें केलें सांचार॥ वनां दवडोनि जगदोद्धार॥ मज ध्याव पाराज्यभार
॥ सीहु जाली सासूयें॥ ८॥ सर्व आपराध करूणी समा॥ आयोध्येसी न्यलावें

(10)

श्रीरामां॥ याउपरी जगदात्मां॥ कायें बोलिले तें ऐका॥८॥ सुर्यमार्गस्तु केक
रीतां भ्रमणा॥ नेत्रीं आंधत्वपावे जाण॥ मत्रा कृष्णी मउकृत्तागेन॥ जरी मे
रुयेंपडे त॥९॥ पाषाणवत्रे हरता गुणा॥ जरी वाघोपडेलमोडुन॥ कीर्तीपी
ली काळ्याग्र धुनसी धुजीवणा॥ जरी जुसी धांडुन मत्राकृधरी॥१०॥ नउभंडितज
न्नी जाण॥ वृषुरतु भपरें हे पेवा तळ हीं होइल सर्वकाळ॥ परी वचनां
सी चळ नव्हे माझ्या॥११॥ येकू वचन येकू वचना॥ येकूपालिं त्रीतिपुर्ण॥ वो दव
रुषेंभर त्मा विण॥ कदापी आगमनघडेना॥१२॥ ऐसें निश्चयाचें वचना॥
बोलता जाला रघुनंदन॥ आह्माळे आग्नीनं॥ सुमन जैसेंकुं॥१३॥ मग भर
थें चेत विलाडयाल वेद॥ प्राणाच्या वया जाला सिद्ध॥ म्हणे हा देह वृरी नद
ग्ध॥ रामवियोग नसोसवे॥१४॥ मग माहाराजत्वालिकृमुनी॥ नरश्रासी

येकांतीं नेऊनि ॥ मुळकाचा अर्थ आवघा कांनिं ॥ न विख्यार्थ सांगीतला ॥ ५ ॥ तें
ऐकतां वैदेहीसुत ॥ उगाच राहीला निवांत ॥ मग उठोनि जनकजामात ॥ ह
दइं धरी भरथातें ॥ ६ ॥ आपुल्या हातें करून ॥ पुसीले भरथाचे नयन ॥ कु
रें कुरवाळीलें वदन ॥ समाधान कीत्तें समयीं ॥ ७ ॥ देवबंदीचे सोडउन ॥ चौ
दा वरूषां येतां परतोन ॥ मग वरदहस्त उचलुन ॥ भाक दिधली भरथातें
॥ ८ ॥ चौदा वरूषें चौदा दिवस पूर्ण ॥ धरावे दिवसी यथार्थ जाणा ॥ मा
ध्यान्नांस येइल्या उकिर्ण ॥ नेटें [illegible] जळागि ॥ ९ ॥ भरथ म्हणे नेमट ळ
तां ॥ मग देहत्याग नितत्वता ॥ रामचरणीं ठेविला माथा ॥ प्रेम आवरेना आ
धीक ॥ १० ॥ भरथ मागुता उठोन ॥ विलोकी श्रीरामाचें वदन ॥ आम कदळ राजी
वंनयन ॥ तैसाच हृदइं रेखीला ॥ ११ ॥ भरथ बोले सद्गदवचन ॥ मी आयोध्ये

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(११) सीन जायेंपरतोन॥ सकळभोग मंगळस्नान॥ त्यजोनि जाइननंदीग्रा
मां॥ ५४॥ आवध्यसुखवोरघुनायक॥ मवींमयेपादुकासुरेख॥ नरधीासी
दीधआज्ञाव्यवहारक॥ येरें मस्तकीं वंदीला॥ ५५॥ शीवमस्तकींविराजे चंद्र॥
तैस्यासीरीं पादुकासुंदर॥ आव्यवहार समग्र॥ सीतळ शरीर जाहालें
॥ ५६॥ जैसें चकोरीस्स रतां नाथस्मरण॥ सीतळ जाला आयवांरिमण॥ तैसा
चप्रेमळ परम सुजाण॥ अंतरीं पुर्णनिवाला॥ ५७॥ शत्रुघ्नासह्मणेरघुना
थ॥ तुं आणी प्रधानसुमंत॥ राज्यभार चालवावा समस्त॥ पथान्मायेंकुरु
णी॥ ५८॥ सदास्तवासंतजन॥ येथें कीं हठेविजेमन॥ वेदमर्यादा नुलंघा
विपुर्ण॥ प्राणांतहीजालीयां॥ ५९॥ परदारा आणीपरधन॥ येथें कदा नठेवि
जेमन॥ दुरत्यागावेदुर्जन॥ त्यांचें अवलोकुनन करावें॥ ६०॥ साधुसंतगो

११४

ब्राह्मणा॥ त्याचें सदा करावें पाळणा॥ सकळ दृष्टांस दवडुन॥ स्वधर्म पुर्ण
राखावा॥१९॥ जरी कुशंका काळ पातला बहूंत॥ परी धैर्य न सांडावें यथार्थ॥
गुरुजनें पुण्यपंथ॥ न सोडावा सर्वथा॥२०॥ कर्माचरीं न चुकावा श्रवण
॥ काळकर्माचा येवों करुणा॥ आण [illegible] मध्ये धर्म पुर्ण॥ सर्वथाहि न सांडा
वा॥२१॥ संतांच्या न करावा मान [illegible] न जनीं स्रीजवावें आंग॥ सांडुनि
सकळ कुमार्ग॥ सन्मार्गी चालवावा [illegible] ऋषिचे आसीर्वाद घ्यावे॥ वर्मको
न्हाचें न बोलावें॥ वीष्क आवेश [illegible]रें॥ आत्मरूपा निर्धारें॥२२॥ सत्संग ध
रावा आधीं॥ न्याय करावि उर्जनांची शुद्धि॥ कामक्रोधादि करावी॥ दमवावे नि
जपराक्रमें॥२३॥ मीं ज्ञाता ऐसें ज्ञान॥ न धरावा हा अभिमान॥ वीनोदें हिं पैं हे
ळणा॥ न करावें सहसाहि॥२४॥ शमदमादि साधनें॥ दुर न करावीं साधकानें॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(१२)

जनजाति जे अउवाटे नें ॥ त्यांसि मार्ग दाविजे ॥ २४ ॥ शोक मोह भ्रम खेद वे
दे पुर्ण ॥ आंगिं आदळति येउन ॥ वीवेक वोउण पुढें करून ॥ ज्ञान शस्त्र
यो जावें ॥ २५ ॥ काम क्रोध मद मत्सर ॥ हे प्रहार येउं न द्यावे तत्पर ॥ आयुष्य
क्षणीक जाणो निसाचार ॥ सार असार विचारावें ॥ २६ ॥ क्षणीक जाणोनि सा
चार ॥ सोडावि पयावरील आदर ॥ सद्गुरुचे वचनिं सादर ॥ चीत्त सदा ठेवि
जे ॥ २७ ॥ दैवें आलें भाग्य थोर ॥ त्या चांगा न द्यावा अनुमात्र ॥ येक दांचगले
समग्र ॥ क्षधीर न सांडावा ॥ २८ ॥ कुमकुम पत्र आप्त त्याचा निधान ॥ वर्षति स्वाति
जळ पुर्ण ॥ ते सुमंत शत्रुघ्न ॥ कर्ण सुक्तीकें तसांटविले ॥ २९ ॥ श्राद्धामृत वर्षे रा
मचंद्र ॥ निवाले भरथ कर्ण चकोर ॥ कीं रामवचनि क्षीरसागर ॥ उपम
न्य सा चार भरथ तेथें ॥ ३० ॥ सूर्य उगवतां निरसे तमजाळ ॥ तैसें रामवच

(128)

नरदये वोरवाळ ॥ मग न रथ परतो नितास्काळ ॥ नंदी ग्रामिं राही त्या ॥ ६० ॥
कूरोनि भ्रातेन्वें समाधान ॥ सकळ ग्राम्हया प्रजाजन ॥ सुमंत आणी शत्रुघ्न
॥ गेले परतोन आयोध्येसी ॥ ६१ ॥ श्रीरामपादुका सींहसनीं ॥ शत्रुघ्न वरी छ
त्र धरुणीं ॥ मग राज्य चाळवि [illegible] ॥ नगर समरणी सावध ॥ ६२ ॥ सवासुवं
येत नंदिग्रामासी ॥ माग्गुता जाये [illegible] सि ॥ सकळ पृथ्वीचीया राज्यासी ॥
धाक भरथकुमाणी शत्रु [illegible] ति संवत्सरीं करभार ॥ आसो नंदी
ग्रामिं भरथ वि [illegible] नुपाळ देति [illegible] समग्र ॥ निर्विकार बैसला ॥ ६३ ॥ नं
दीग्रामांत वळी आरण्यांत ॥ पर्णकुटी करुणा राहे भरथ ॥ श्रीरामपादुका
विराजत ॥ रात्रंदिवस मस्तकीं ॥ ६४ ॥ जे भावउ ते श्रीरामभक्त ॥ तेही भरथा
ऐसे विरक्त ॥ कामक्रोमियांनी ग्रहसुत ॥ याग कुरोनि बैसले ॥ ६५ ॥ वटदुग्धें ज

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yeshwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(13)

राखळुनि ॥ सकळ मंगळ भोग त्यजुनी ॥ वल्कलें वेष्टुन त्रुणासनीं ॥ बैसले
ध्यानीं सामावा ॥ ८० ॥ नक्षेत्रांत जैसा चंद्र ॥ तैसा मध्यें भरथ साचार ॥ रात्र
दिवस राम चरीत्र ॥ भरथ सांगे सप्रेमता तें ॥ ८१ ॥ कीं वामान सरोवरीं ॥ बैसती रा
जहंस च्या हारीं ॥ भरथा भोवते [illegible] ती ॥ बैसोनियां बैसले ॥ ८२ ॥ श्रीधर
अवाप्ति श्रोतियां समस्त ॥ चीत्त [illegible] हे जी पाष्क करावी ॥ रघुनाथ ची
त्रकुटींत आसतां ॥ काय कैसा वर्त [illegible] ॥ ८३ ॥ कवी चीद्रा ह्व रत्न मांदुस ॥ उघ
डितां पंडित पावती संतोष ॥ इतर कु[illegible]ती मसी मंदास ॥ सत्यपरीक्षा न क
ळे हो ॥ ८४ ॥ आसो चीत्र कुटींत रघुनाथ आपण ॥ मीळुनि वाहिमुंस्वक्रास्व
ण ॥ अवाप्ति रामानुं जाये य थुन ॥ आस्त्रां सिवि धतुम्ही णी ॥ ८५ ॥ सुग्रीव च्री प
रम सुंदर ॥ त्या च याजपति आसुर ॥ वाल्मिक भाष्य साचार ॥ ऐसें चीत्रा

130

सेज्यावाचा ॥ ८६ ॥ वनींहुन त्वां तत्काळी सात्वार ॥ श्रीद्विजराजु पवला आतांचिव
या ॥ द्रव्य भार येथें येवार ॥ तुज करीतां रघुविरा ॥ ८७ ॥ सर्वोत्तम विप्र पैं येतील त्व
पासीं ॥ ये शुन ज्याचे तुं निश्च येंसी ॥ नाहिं तरी आश्रमासी ॥ स्वगुवीं जाउंनी
धरीं ॥ ८८ ॥ श्रीराम ह्मणे ब्राह्मणांचा गुणीं ॥ तुम्ही नीश्चीत आसावें अंतः
करणीं ॥ श्रीकृष्ण हि प्रोहितस मरंगणीं ॥ ना इ सासत कोणा गणीये थें ॥ ८९ ॥ प
रम अविश्वासि ब्राह्मणा ॥ सिवा ति य थं ये हें येति सारुणा ॥ हा आम्हांसि त्रीरा
त्न त्रिभुवनीं ॥ की आम्हां लागीं रक्षी ॥ ९० ॥ हत्यांसि न पुरे समरंगणीं ॥ त्या
ही क्रांति नातिसी रातिनि ॥ या त्याचे बोलणें त्याचि विश्वास धरुणीं ॥ कदा येथें न राह
वें ॥ ९१ ॥ मगास कवीविंचूरु निये कवि त्वार ॥ रात्रीच उठोनि समग्र ॥ कुटुंबें
घेउनि सत्वर ॥ गेले विप्र पळोनियां ॥ ९२ ॥ उपरी प्रातःकाळीं उठोन ॥ श्री

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(15)

रामपाहे त्रऋषि जन ॥ तवं तो भ्रांतीं वागे व्हेवलों न ॥ ११ ॥ जीवन यन काये करी ॥
६३ ॥ येकु वाल्मिकु उरला तुळीं ॥ जो साक्षात राज तपोधन ॥ भुत भविष्य वर्तमान
॥ त्रीकाळ ज्ञान ज्यासि ॥ ६४ ॥ वायु संगे उडतु ण ॥ परी आपुले न सोडिता
न ॥ क्षीरपान मंडळ सांडुन ॥ रावण कुर तैसा पळे ना ॥ ६५ ॥ तैसा वाल्मिकु अवत
रला जाण ॥ तेवां आधीच केलें रामायण ॥ इतर बहिर्मुख ब्राह्मण ॥ रामनी
धान नोळखत्ती ॥ ६६ ॥ प्रत्यक्षा नेणता रघुवीर ॥ आचार तितु कांज नाचार ॥
कर्मि तें भ्रम थोर ॥ पीत्रांब्र नर तो न्हीं पे ॥ ६७ ॥ तेवों बोले वेदपठण ॥ करन क्का
मळ शास्त्र प्रमाणा ॥ परी तें मन पीयाचें भावना ॥ राघवें शास्त्रकानरी घत्तां ॥ ६८
॥ जैसी सुगंधपुष्पवतिस लक्षवंती ॥ परम सौंदर्य चातुर्य स्वामिनी ॥ परी मन नाहीं प
तिभजनीं ॥ तरी सर्व ही व्यर्थ गेलें ॥ ६९ ॥ सर्वस्पर्शी सर्वंदन देख ॥ परी नेणता १२

सुवासासुख ॥ षड्रसीं परीरावे जें दर्विपात्र ॥ रसस्वाद नेणो तो ॥ ७४ ॥ हे पानल्ली
तांसी तावर ॥ काय सम्यक् तत्वविचार ॥ याचें ज्ञान नसे साचार ॥ जे सेंकी
र अनुवादती ॥ ७५ ॥ तेवीं केलें तिर्पटिका ॥ हे श्रवणेची सप्तकळा प्रवीण ॥ त्तेणों
केलें जें कीर्तन ॥ तें जाणावें महाजन नोळखती वें ॥ ७६ ॥ आसो रघुपतिसमांउ
निविप्र ॥ पळेत्ति गेले समग्र ॥ ... रघुवीर ॥ त्याचें स्वरूप नेणोनियां
॥ ७७ ॥ आतां ताहो बहुत भाषण ॥ श्रीरामाची चतुरीत्या गुण ॥ वाल्मीक ऋषि
स नमुन ॥ दंडकारण्यांचा वाटि ... रामवीजयग्रंथ आरंभिला ॥ येथें संप
लें आयोध्याकांड ॥ आतां आरण्यप्रकरण प्रचंड ॥ सुरस आसे बहुत पुढें ॥ ७८ ॥
॥ रामविजयग्रंथ क्षीरसागर ॥ दृष्टांतरत्नें निघाति आपार ॥ संत श्रोते होति नि
र्जर ॥ अंगीकारावा तो सर्वदा ॥ ७९ ॥ ब्रह्मानंद रघुकुळभूषणां ॥ श्रीधरवरदा

(15)

आ॰ १२

सीताजीववां ॥ पुढें आरण्यकांड रचना ॥ बोलावें आतां येथुनी ॥७४॥
श्रीरामवीजयेग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मिकनाटकाधार ॥ सदापरीसोतपंडितचतु-
र ॥ द्वादशोध्यायगोड हा ॥ १२ ॥ श्री ॥ आ ॥ १२ ॥ संपूर्णः ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com